

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Status

nr **7**
augusti 1960
pris 1 krona

*... tröttbet,
konvalescens,
aptitlösbet*

ASTRATONIL®

tonikum

- alkoholfritt
- sockerfritt
- välsmakande

Astratonil köpes receptfritt på apotek.

ASTRA

Arbetsvården och den kommunala självstyrelsen

Den kommunala självstyrelsen är ett gammalt begrepp, som förr hade täckning i ett verkligt sockenstyre. Numera tvista de lärde om begreppets innebörd och frågan är hur man med den nuvarande snabba samhällsutvecklingen skall kunna behålla det kommunala inflytandet på dagens praktiska arbetsuppgifter. Man torde med ett visst fog kunna påstå, att "kommunerna tänker sakta" — de ha lite svårt att följa med i svängarna uppifrån. I ABF:s tidning *Fönstret* behandlar Oscar Hallbäck — själv aktiv kommunalman — kommunernas ställning i det dagsaktuella arbetet under den tankeväckande rubriken "Ska vi slopa kommunerna?" Säkert är inte artikelförfattaren ute för att ta död på kommunerna. Nej, hans avsikt är att fästa uppmärksamheten på vad som håller på att ske i det svenska samhället. Ett citat ur artikeln visar att han också tänker på hur man på kommunalt håll kan uppfatta situationen: "Även om kommunerna inte är berövade varje ens av inflytande över de "statsstyrda" uppgifterna så är dock detta inflytande så begränsat att risk föreligger att kommunalmännen känner sig som expeditörer åt statsviljan."

Vi som sysslar med de handikappades problem och arbetsvårdsfrågor har ofta tillfälle att studera samspelet mellan statliga och kommunala åtgärder. Många bidragsformer förutsätter kommunal insats; hemmakommunen ska "spåda på statsbidraget" med en egen insats. Det är principen om den kommunala självstyrelsen som kommer in

här plus en sorts fördelning av "bördorna" centralt och lokalt; ett tvillingförhållande vi möter i stora och små sammanhang. Hur fungerar nu denna syskonpolitik? Ett bra exempel är utbildningsbidraget för arbetslösa och handikappade. Detta bidrag kallar vi generellt "statsbidrag", men det innefattar också en kommunal del, tjugufem procent av utbildningskostnaderna. I ett utbildningsfall är man alltså beroende av kommunens villighet att satsa sin andel, ett förhållande som ofta betytt en viss väntetid — kommunen har ofta behövt ansenlig tid "för att ta ställning till frågan". Nu har man lyckligtvis fått fram ett smidigare system i den kommunala behandlingen av utbildningsärenden, varje särskilt fall behöver inte tas upp till behandling, om inte alldeles speciella omständigheter kräver detta.

Men arbetsvården är en ny företeelse och det finns andra sidor av denna verksamhet där kommunal del och statliga bidrag är blandade på ett föga funktionsdugligt sätt. Hit hör de träningsinstitut och skyddade verkstäder, vilka växer fram i olika delar av landet. När det gäller kostnader och uppläggning av verksamheten i största allmänhet, är det alldeles naturligt att man prövat olika vägar och system. Det rör sig — som framhållits — om en alldeles ny gren inom människovård och arbetsmarknadspolitik och det bör på försöksstadiet vara tillåtet att experimentera och samla erfarenheter. Nu kan man dock ifrågasätta om inte alla dessa olika "principer" för verkstäder och träningsinstitut

borde ses över ordentligt. Huvudmännen för arbetsvårdsanläggningarna har t. ex. när det gäller klientförmåner, lönesättning och härtill hörande frågor, högst varierande system. Det har med en viss tillspetsning sagts, att det finns lika många system som det finns huvudmän för anläggningarna. Man kan på försöksstadiet gott tillåta sig att ha system av mycket skiftande konstruktion, men det bör nog finnas vissa gränser för hur länge arbetsvården ska trampa omkring i försöksstofflorna — vi har en stark känsla av att det är på tiden att blåsa in en konstruktivare ande i arbetsvårdsbygget med tanke på framtiden.

Nu kan man inte närma sig dessa frågor utan att samtidigt riskera en sammanstötning med den kommunala självstyrelsen. För vår del vill vi inte blåsa in i stridsluren. Säkert finns det tillräcklig konstruktiv vilja hos kommunerna att komma tillrätta också med de svårigheter, som här summariskt redovisats. Det behöver tänkas om och vi vet av egen erfarenhet att arbetsvårdsfrågorna tillhör de svårknäckta problemen. Vill man vara riktigt rationell kan man säga, att här behövde arbetsmarknadsorganen ha ett fastare grepp, oavsett den kommunala självstyrelsens principer och sårbarhet. Vill man å andra sidan ge kommunerna chansen att också här medverka i en mera konstruktiv giv behöver inte detta uppfattas som att huvudmännen göres till själlösa "expeditörer för statsviljan". Vad som tidigare gjorts för att få en smidigare samordning av statlig och kommunal bidragsgivning,

Sv. Nationalföreningen mot tuberkulos byter namn

Svenska nationalföreningen mot tuberkulos och andra folksjukdomar har beslutat om namnförändring. Det nya namnet är Sv. Nationalföreningen mot hjärt- och lungsjukdomar.

I styrelsen omvaldes drottning Louise, ordförande, justitierådet Nils Beckman, vice ordförande, f. bankdirektör Ragnar Hambræus, skattmästare, grevinnan Estelle Bernadotte, byråchef Ingrid Oswald-Jacobsson, generaldirektör Arthur Engel samt professorerna Arvid Wallgren och Lars Werkö. Till suppleanter omvaldes överläkare Teofilip Nyrén och bankdirektör Bertil Rennerfelt.

Vid nationalföreningens årsmöte omvaldes de huvudmän som var i tur att avgå samt nyvaldes landshövding Martin Wahlbäck, professor Helge Wulff och direktör Ragnar Sachs efter f. justitierådet Nils Alexanderson, f. sanatorieläkaren A. Forsheim och professor H. Magnusson, vilka avlidit.

Vid efterföljande styrelsesammanträde beviljades anslag till vetenskaplig forskning rörande hjärt- och kärlsjukdomar samt tuberkulos och lungsjukdomar jämte studieresor i utlandet med sammanlagt 398.500 kr.

Bland anslag och stipendier kan nämnas:

Docent Torsten Bruce (kongress för industriell medicin i New York och studier i USA rörande alkohol och tuberkulos), docent Stig Ekström (bronkologkongress i Lyon), professor Erik Hedvall (thoraxkongress i Wien), och docent Lars-Gustaf Ugglå (d:o samt besök vid universitetskliniken i Graz; ett forskningsstipendium på 25.000 kr för ett års studier rörande hjärt- och kärlsjukdomar, med lic. Göran Bojs.

F.d. sanatoriepatienter beviljades för eftervård och studier sammanlagt 68.642 kronor.

Hörselskada mycket mer vanlig än man tror

Varannan arbetare besvärades av öronsus, — undersökning i Eskilstuna redovisas

Hörselfrämjandets riksförbund har hållit sitt riksmöte på Sundbyholms slott utanför Eskilstuna på försommaren. Härvid redovisades resultat av en undersökning

om bullerskador vid industrierna i Eskilstuna. Av de undersökta arbetarna besvärades omkring 45 % av öronsus, 6 % hade yrselsymtom. Lasaretsläkare Carl-Axel Fröding, som sysslat med dessa frågor, framhöll bl. a. betydelsen av att inte bagatellisera bullerproblemet. Tyvärr är det så att flertalet arbetare — även vid de mest bullersamma platser — inte använder de hörselskydd som egentligen borde vara obligatoriska, sade dr Fröding.

Allergiriskens kartlägges med svensk metod

En ny metod för testning av allergiska sjukdomar har utarbetats av professor Ake Nilzén vid Karolinska sjukhuset. Metoden, som möjliggör s.k. långtids-testningar, redovisas inför utländskt forum i Hamburg. Man följer en person under flera veckor och registrerar hans allergiska kontakter i det dagliga arbetet. Förfarandet går bl. a. ut på att ge huden en kemisk impuls varje dag under lång tid. Detta har visat sig vara till stor nytta, när det gäller att reproducera de verkliga kontakterna vid formalin-, plast-, parfym- och färgämnesallergier. Även tvättmedelsallergier kommer här in i bilden.

när det gäller yrkesutbildningen för handikappade, borde också gälla som vägledande norm för övriga frågor. Nu bör tiden vara mogen för att ge verkstäder och träningsinstitut bättre riktlinjer för framtiden. Frågan om den kommunala självstyrelsen är väl i dagens läge närmast en fråga om kommunal effektivitet. Detta gäller inte minst arbetsvården.

Sixten Hammarberg

"Saltsjöbadskonferens" på bred bas om de handikappade

Vid De lungsjukas riksförbunds socialvårdskurs på Bommersviks folkhögskola i juni hölls ett estradamtal mellan representanter för arbetsmarknadsstyrelsen, LO, arbetsgivareföreningen samt riksförbundet. Samtalet, som närmast gällde sysselsättningsproblemen, lönesättning, svårigheterna att finna sysselsättningsmöjligheter osv., blottade med all tydlighet behovet av en närmare samverkan mellan näringslivets organisationer i des-

sa frågor. Samtliga deltagare var eniga om att en konferens på bredare bas borde anordnas, förslagsvis i arbetsmarknadsstyrelsens regi, för att ge berörda parter möjlighet att ingående diskutera de handikappades ställning i modernt närings- och arbetsliv. Detta borde ske genom en s.k. "Saltsjöbadskonferens", i likhet med vad som skett ifråga om andra stora problemkomplex, som berör arbetsmarknadens parter.

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

Ansv. utg.: Einar Hiller
Redaktör: Sixten Hammarberg
Red. och Exp.: Kocksgatan 15, Stockholm
Telefon 41 39 99 och 44 40 40
Postadr.: Box 4149, Sthlm 4
Ägare: De Lungsjukas Riksförbund
Postgironr 95 00 11

Annonsspriser:
Omslagets sista sida 500:—
1/2-sida 400:— 1/3-sida 225:—
1/4-sida 125:— 1/8-sida 65:—

Småannonser:
58 mm spaltbredd 65 öre mm
90 mm spaltbredd 90 öre mm

Prenumerationspris: Helår 10 kr, halvår 5:50 kr

UR INNEHÅLLET:

Ylletråd och elektriska piller 8
Idrotter av olika slag 10
Söderby bygger om 13—15
Gamla apotek 16
Bildkriss 17

OMSLAGSBILD:

Från Söderby Sjukhus

Foto: Dagens Bild (Harry Berger)

Omslag med risgrynsgröt var recept för cancersjuk

framgår bl. a. i ett nästan dagsfärskt avslöjande i Göteborg. Det rör sig om en svårt sjuk kvinna, som låtit sig behandlas av en 75-årig homeopat. Kvinnan, som är i 40-årsåldern tycks ha haft ett stort förtroende för mannens metoder. Efter att patienten intagits på sjukhus blev det anmälan för "upprörande fall av obehörigt utövande av läkarkonsten" och hela bakgrunden till historien kommer säkert att rullas upp vid domstolsförhandling. Av de detaljer, som hittills framgått, har behandlingen av sjukdomen fördröjts genom kvacksalveriet. Mannen har enligt uppgift tidigare varit straffad för olovligt utövande av "läkekons-ten", men har ändå fortsatt med sin verksamhet. Uppgifterna hittills visar också att kvinnan besökt olika "chiroprakter", som ställt diagnosen "ischias" på ryggsmärtor. Hela förhistorien till det upprörande fallet visar att avarterna frodas mitt i vår alldeles nyligen avslutade lagstiftning om behörighet att utöva läkaryrket. Kvacksalvarna smyger omkring i gränstrakterna av det fridlysta området med risgrynsgröt och andra hemmagjorda preparat, som skall "driva ut det onda". I varje fall tycks inte den nya lagstiftningen kunna "driva ut" kvacksalvarna. Dagens Nyheter skrev något om "kritstreck kring kvacksalveriet". Onekligen har också vår nyputsade läkarlagstiftning diverse streck och vinklar där man kan gömma sig med skumma behandlingsmetoder.

Att lära sig den riktiga andningstekniken

är viktigt — inte minst för astmapatienter — framgår av en artikel i Svenska Läkartidningen av Olle Hillerdal och Ingemar Sjögren, Uppsala. Redogörelsen, som omfattar patienter vid lungkliniken, ger många intresseväckande synpunkter på modern lungsjukvård. All erfa-

renhet har lärt oss, att varje astmapatient utgör ett problem för sig och måste behandlas individuellt framhåller de båda författarna. På tal om rätt andningsteknik framhålles:

Vid genomlysning av patienten fäster vi stort avseende vid patientens andningsteknik och diafragmarörlighet. Under vårdtiden får patienten öva andningsgymnastik under sakkunnig ledning och

PRESS|eko

undervisas i bästa sättet att klara upp-
hostningen av bronksekretet.

Relativt ofta finner man hos patienter med astma och emfysem en dåligt utnyttjad diafragmafunktion. Nyligen vårdades på lungkliniken en 17-åring, som haft ständiga lufrörskatarrer sedan tidiga barnår och mera uttalade astmaliknande besvär sedan ett par år. Vid inkomsten hade han praktiskt taget ingen diafragma-

andning och det erfordrades flera veckors andningsövningar innan han lärde sig utnyttja sin diafragma på rätt sätt. I samband härmed förbättrades hans tillstånd avsevärt.

Astmaklientelet på lungläkarens mottagning har länge varit en försummad grupp, men genom att man nu fått bättre tillgång på platser finns nu goda utsikter för denna och andra grupper med lungsjukdomar att få vård. Att sköta astmasjuka på vanliga, jäktiga polikliniker, anser en del läkare vara direkt förkastligt. Lungsjukvårdens erfarenheter bör också komma dessa patienter tillgodo.

Tidskriften Kontakt 70 år

De dövas tidskrift Kontakt utkom första gången 1891 och är alltså en betydelsefull länk för vår sammanhållning skriver red. Hugo Edenås.

Att klara sig ur klämman...

Den nya läkarlagstiftningen innebär inget totalförbud mot kvacksalveri. Skumma utövare av "läkekons-ten" kan kravla sig ur klämman och fortsätta på sidan om lagen.

IDROTTSMÄN med feber i kroppen

I häcklöpning går det snabbt undan och med tanke på de försök, som gjorts att mäta temperaturen på idrottsmän har säkert löparen på bilden en ansenlig kroppstemperatur.

Att ligga till sängs i feber är påfrestande, särskilt under den varma årstiden, men det finns också febertoppar bland "friskt folk!" Nya rön av energiska läkare visar att febern kan rusa uppåt hos idrottsmannen under den vilda jakten för att hinna först över mållinjen. Det låter kanske lite underligt. Lekarundersökningar visar emellertid febertoppar av ansenlig höjd hos "toppidrottsmän". I samband med en orienteringslöpning i Södertälje gjorde en läkare, Bengt Saltin, vissa undersökningar, bl. a. togs temperaturen på en del skogskarlar, som spurtade i mål. Förste pristagaren noterade toppsiffran 40,9 och andre man i mål hade 40,3 grader. Om man tar i betraktande att våra skogsloffare, som deltar i tävlingar, är ett friskt släkte förefaller denna "höga feber" minst sagt motsägelsefull. Nu kan man väl enklast förklara saken så att det här rör sig om en "annan sorts feber" än hos sjuka människor. Kanhända hade idrottsmännen ifråga alldeles normal kroppstemperatur igen, då de klätt om, vilat sig och gick för att mottaga priser-na för dagens "topprestationer"?

Sveriges industriläkare rådslår

Framtidens industri är också ett stort folkhälsoproblem

En betydelsefull konferens med industriläkare, skyddsingenjörer och personalchefer, har hållits i Sundsvall. Industriläkarförbundet omfattar nu 112 läkare, varav ett 50-tal hade tillfälle att delta i överläggningen. Speciella norrlandsfrågor togs upp och då främst svårigheterna att snabbt komma tillrätta med strukturförändringar och rationaliseringar inom näringslivet. En industrinedläggelse skapar stora problem. Att finna lämpliga arbeten för överåriga och partiellt arbet-

föra är på många håll ett nästan olösligt frågekomplex.

"Framtidens fabrik" kommer att kräva mera intelligens — mindre av fysisk prestationsförmåga — framhöll en av inledningstalarna. Från Industriläkarförbundet deltog bl. a. vice ordf., professor Sven Forsman. I övrigt märktes representanter från Sv. Arbetsgivareföreningen, Landsorganisationen arbetarskyddsnämnden m. fl. Upptakten till denna överläggning om folkhälloproblemet inom industrin väntas följas av flera, liknande träffar för utbyte av erfarenheter.

De sockersjuka vill ha bättre sjukhusvård

Svenska Diabetesförbundet har hållit riksstämman i Jönköping och hemställer om större hänsyn till de speciella problem, som denna sjukdomsgrupp har ifråga om diet och behandling. Förbundets ordf., riksdagsledamoten Nancy Eriksson, sammanfattar önskemålen i några korta punkter:

Det finns brister i sjukhusvården av vuxna diabetiker. Man ger inte tillräcklig

Nancy Eriksson,
ordf. i Sv. Diabetesförbundet.

akt på de sjukas diet. Man ger inte insulin med tillräcklig omtanke. Det är för lång tid mellan måltiderna och patienterna kan då få insulinkänning. Vidare får patienterna ofta insulintiderna felaktigt inställda och har svårigheter med att inställa dem efter de förhållanden under vilka de lever i vardagen.

När en diabetiker vårdas på kirurgavdelning krävs specialistbehandling. Skötseln av diabetes blir annars slentrianmässig. Smidigare former krävs.

Kontrollen av barndiabetiker måste förbättras. Önskemål härvidlag är tillsättande av kuratorer, bildandet av fler sommarkolonier för de sjuka barnen samt läkares överinseende av ungdomar i åldern 13—18 år som bör få chans till friluftsliv.

Något man ofta inte tänker på är att blindhet kan följa som direkt följd av sockersjuka och då måste anpassningsundervisning till för de nyblinda. Sådana anpassningskurser finns redan, men bara på blindskolorna. Förbundet vill att liknande kurser anordnas på platser över hela landet.

Status läsare tycker kanske att vi ytterst sällan presenterar folk, som står i ledningen för De lungsjukas riksförbund. Om sådana funderingar existerar så är de faktiskt berättigade. Det är nämligen så att vi har en särskild tidning för den interna medlemsinformationen — Svensk Sanatorietidning — och i det bladet står mycket att läsa om förbundets sociala verksamhet, medlemsvården, kurser och möten osv. Att postverket är en flitigt anlita institution för cirkulär och informationer till medlemsorganisationerna bör särskilt understrykas. Allt detta slipper Status läsekrets syssla med. Däremot har postkontoret på Folkungagatan i Stockholm åtskilligt jobb med riksförbundets försändelser till olika platser i hela landet. Varför då allt detta "brevskrivande"? Jo, förbundet är — trots alla påståenden om lungsjukdomarnas snabba minskning — en stor organisation med drygt ett 140-tal lokalföreningar. Till numerären är De lungsjukas riksförbund alltså den största organisationen av handikappade med över 17.000 registrerade medlemmar. Förbundet upphåller

Styrelsen för De lungsjukas riksförbund samlad till rådslag i Stockholm, fr. v. John Gärden, Östersund, Bengt Jarnhäll, Trelleborg, Alva Bengtsson, Karlshamn, Tord Arelsson, Solna, Charles Andersson, Örebro, Harald Holm, Holmsund, Alfred Lindahl, Örebro, Albert Fredin, Stockholm (förbundssekreterare), Sigfrid Jonsson, Strömsund (förbundsordförande—riksdagsman), Widar Östling, Luleå, Einar Hiller, Stockholm (förbundskassör—kamrer), Lennart Åkerström, Bromma, Carl Hellström, Kalmar och Ingrid Pettersson, Uppsala.

Trots allt blev nu det här ingen närmare presentation av riksförbundets ledning, dvs. förbundsstyrelsen, som gästade Stockholm strax före sommarens definitiva genom-

Det här får räcka och när semestern är över samlas vi åter kring arbetsuppgifterna. Sök då gärna kontakt med aktivt folk i de lungsjukas föreningar i olika delar av landet — det är folk, som gärna vill samarbeta i aktuella handikappfrågor!

VÅRT FÖRBUNDSARBETE

ler även en livlig kontakt med de tuberkulösa landsorganisationer i de övriga nordiska länderna.

Det har så att säga blivit de handikappades "öde" att lära sig samhällsfrågorna. Långvarig sjukdom medför i regel att man kommer i kontakt med socialförsäkringar och samhällsinstitutioner av skiftande slag. Det blir ofta fråga om utbildning, omskolning, arbetsvård. Man lär av sin egen situation — blir personligt engagerad i samhällsarbetet. Förbundet bygger upp en gemenskap mellan f. d. sanatoriepatienter i konvalescentföreningar. På sjukhusen finns patientföreningar, som också tillhör förbundet. Att så långt som det är möjligt "normalisera" de lungsjuka i samhälls- och arbetsliv är en grundläggande princip i förbundsarbetet. Kurser och medlemsvård ingår i återanpassningen, liksom ett gott samarbete med alla parter, som berörs av de lungsjukas problem.

brott. De bilder, som togs får utgöra presentation. Som synes lyckades inte heller vår skicklige fotograf fånga alla "styrelsegubbarna" (och två kvinnor!) på en enda bild — det blev två bilder. Annars är styrelsen geografiskt fördelad så att den 17 man starka besättningen består av folk från olika landsändar.

En femling, som inte kom med på övre bilden: Fr. v. styrelseledamöterna Assaf Sjögren, Falkenberg, Henry Järevik, Göteborg, och Yngve Falk, Vejbystrand samt förbundsrevisorerna Elof Eklund, Bromma och Gustav Åkerström, Stockholm.

Sagt om eftervård

Ur socialmedicinsk synpunkt gäller det att skapa förutsättningar för ordnandet av goda bostäder, tillräcklig föda, överhuvudtaget gymnastiska levnadsförhållanden för de tuberkulösa. De lungsjukas riksförbund, en sammanslutning av tuberkulösa personer i vårt land, har på detta område utfört ett mycket gott arbete. Vi läkare måste stödja dess strävanden, som sammanfalla med våra egna, och göra allt för att förverkliga dess idéer. Myndigheterna ha även fått upp ögonen för betydelsen av denna fråga, alldeles särskilt sedan man i en tid av full sysselsättning funnit de partiellt arbetsföra vara en tillgång. Stora kommittéer ha arbetat på detta område, digra betänkanden ha avgivits och förbättrade förhållanden för de tuberkulösa ha delvis kunnat genomföras.

(Ur boken TUBERKULOS, nya upplagan 1959, av professor Erik Hedvall)

MÖT SJUKDOMAR

Årets medicinska lagstiftning är ett intressant läsestoff, där man kan finna bra synpunkter men också mycken grumlighet och psykologiska kullerbyttor; ofta rör det sig dock bl. a. om svåra vidskepelser och en bråte av gammal folketro, som lagstiftarna haft det besvärligt med. Man märker hur försiktigt de rör sig för att inte skada vår "medicinska folksjäl". Låt oss titta lite i de packar av argument och fakta, som samlats ihop i riksdagstrycket till den nya lagstiftningen. Det är, som sagts, ett mycket intressant läsestoff.

"Gulsotslotta" och andra "kloka" sjukdomsspecialister

Ur kvacksalveriets arkiv plockas många underliga figurer fram till offentlig beskådan. Det berättas om "Gulsotslotta", som hade sin egen hemgjorda indelning av sjukdomar: Olika sorters "gulstot". Hon band en gul ylletråd om den sjukas handled. Efter viss tid mättes tråden för att fastställa "sjukdomens natur". En gubbe i Skåne avläste sjukdomens natur på en barnskjorta, som sändes till honom. Alltjämt lär det finnas en hel del "kloka" gummor, som smörjer barn mot engelska sjukan (skävern, ältan eller riset enligt språkbruk i olika delar av landet). Smörjningen fortsätter på sina håll, trots att denna sjukdom (rakitis) till följd av medicinsk profylax och höjd levnadsstandard praktiskt taget försvunnit. Smörjningens vidskepliga karaktär framgår av att man smörjt i "form av ett kors" och lämnat fotsulorna fria från smörjan för att det onda skulde ha möjlighet att ta sig ut ur kroppen.

Piller och svavelmediciner

Piller av olika slag tillhör rekvisitan, liksom olika "elektriska" behandlingsmetoder, hudstrykningar och "blåsningar". En dansk "undergörerska" som besökte Stockholm så sent som 1949 använde sig av "röntgenblick", strykningar och blåsningar. Piller med röd, vit, blå, gul och grön "elektricitet" har importerats från

Till årets tillskott av nya paragrafer räknas ett nytt förslag till lag om behörighet att utöva läkaryrket. I samband härmed har den gamla frågan om kvacksalveriet också dykt upp på nytt. I ett andra lagförslag kommer nämligen olika former av "verksamhet på hälso- och sjukvårdens område" att regleras. Det är i det senare lagavsnittet vissa förbud tas upp — förbud mot att på otillbörligt sätt pyssla med folks sjukdomar mot ersättning. Den nya lagstiftningen behandlades på ledande plats i Status juninumner.

Italien och sålts i Sverige sedan år 1891. "Svaveldoktorn" är en särpräglad figur bland kvacksalvarna, som behandlar en rad av sjukdomar med svavelblomma. Denna typ av "mer eller mindre sjukvårdskunniga lekmän" tycks ha haft god marknad, särskilt i trakter där läkarbrist rått — inte minst i Norrland, där de verkade som s. k. bendoktorer eller benläkare.

Tecknare: SVEN BJÖRNSSON

"Gulsotslotta" mäter sin ylletråd för att kunna "fastställa" sjukdomens art.

Glasögon — en livlig marknadsvara

Glasögonmarknaden är ett område, som är omtyckt av många lekmän i handel och sjukvård. Undersökningar visar att antalet utprovningar av glasögon i landet uppgår till omkring 600.000. Det beräknas att endast omkring 150.000 av dessa utföres av ögonläkare. Ett ungefär liknande antal utprovningar antas komma på de allmänpraktiserande läkarna. Beräkningarna visar att omkring 250.000 glasögonprovningar årligen utföres av icke-läkare. Av den senare siffran beräknas 180.000 utprovningar per år ske i affärer, som innehåller specialoptiker. Om man bortser från specialister, som icke är läkare, har vi också på detta område en synnerligen svåröverskådlig marknad med kvacksalvarinslag. Det är känt, att försäljare farit omkring i avlägsna bygder och bedragit gamla människor genom avyttring av värdelösa glasögon "mot starr och andra ögonsjukdomar".

Kvacksalveriets omfattning

Man har med hjälp av provinsialläkare, anonsklipp m. m. sökt att få en uppfattning om kvacksalveriets utbredning. 1951 års kvacksalveritutredning presenterar en del fakta. I vissa fall har polisen tagit hand om register på köpare eller distributörer av sockerpiller, som utgivits för att vara homeopatisk medicin. På grundval av uppgifterna beräknas antalet kvacksalvare och andra utövare av icke erkända behandlingsmetoder — med undantag av optiker och utbildade psykolo-

ger — uppgå till obetydligt under 500. Av dessa beräknas omkring 180 ha verksamheten som huvudsyssla. Största gruppen av de 500 utgör homeopaterna med 305, på andra plats kommer kiropraktorer med 46 — gruppen "kloka gubbar och gummor" uppskattas till 44. Många omständigheter visar emellertid att kvacksalveriet är mera utbrett än vad dessa siffror visar. Tvärt emot alla föreställningar — att kvacksalveriet skulle vara ett problem enbart i glesbygderna — tycks flertalet kvacksalvare och utövare av icke erkända behandlingsmetoder vara verkliga i städerna. Tre norrlandslän toppar dock statistiken, när det gäller antalet utövare.

Skadeverkningar — förbud

Att med direkta siffror och statistik bevisa skadeverkningarna av osakkunniga metoder tycks vara svårt. Påvisbara skador kommer säkerligen icke i någon större omfattning till medicinalmyndigheternas kännedom. Ett av skälen till att svårare direkta kroppsskador inte så ofta rapporteras är att "medicinerna" är överksamma ur medicinsk synpunkt. En stor fara ligger emellertid bl. a. i att patienten fått rådet "att sluta med en av

"Röntgenblick" som botar

Benägenheten att uppsöka kvacksalvare tycks alltså vara stor — behandlingsmetoderna, t. ex. "röntgenblick", verkar inte avskräckande på patienterna.

läkaren föreskriven medicin". Detta gäller t. ex. i fall av sockersjuka, blodsjukdomar, hjärtsjukdomar, ögonsjukdomar och olika barnsjukdomar. Manipulationer med ryggsador, tuberkulösa processer,

svulster och liknande förekommer. Salvor och olämpliga omslag kan ge upphov till skador på hud och slemhinnor. En stor fara tycks bestå i att behandlingsmetoderna riktar sig mot symtomen på sjukdom — inte mot sjukdomen i sig självt. Godtyckligt bedömande av själva sjukdomsbilden kan förhindra och fördröja sakkunnig läkarbehandling mot en allvarlig sjukdom. Den nya lagstiftningen trycker starkt på dessa förhållanden. Den innefattar förbud mot lekmanabehandling av vissa i lagen uppräknade sjukdomar — bl. a. tuberkulos — men innehåller inget generellt förbud mot s. k. kvacksalveri. En sammanställning av tjänsteläkarrapporter tyder dock på att kvacksalveriet är på tillbakagång, men det framgår också i förundersökningarna till den nya lagstiftningen att den psykologiska bakgrunden — benägenheten att söka kvacksalvare — i stort sett tycks vara oförändrad. På tal om upplysningsarbete nämner kvacksalveritutredningen möjligheten att koppla in skolundervisningen på frågan: "Större utrymme för upplysning rörande möjligheterna att dra nytta av nutidens högt utvecklade läkarkonst." Benägenheten att uppsöka "kloka gummor och gubbar" bör kanske botas med effektiv hälso- undervisning i våra skolor.

... och diagnos på skjorta

"Kloka gubbar" behöver inga invecklade instrument och annan dyrbar utrustning. En barnskjorta är tillräcklig vägledning för att hitta sjukdomen.

Om Du är arbetslös

inventera dina "tillgångar", gör en lista över vad du kan, kunskaper och färdigheter — och försök att bedöma dina förutsättningar realistiskt.

(Ur en amerikansk broschyr)

Engelsk fotbollspublik i hejartagen.

Idrottsrörelsen nämnes ofta som vår "största folk rörelse" — ingen torde kunna bestrida detta faktum. Idrotten samlar de stora folkmassorna, drar publik som ingen annan folk rörelse. Och idrotten söker sig kontakter inom alla folkgrupper. Sedan 1956 har en särskild kommitté — Kommittén Idrott för handikappade och åldringar — arbetat för att föra ut lämpliga idrottsövningar även till hittills bortglömda grupper. Kommittén har — med instämmande från många håll — utgått ifrån att idrott måste vara en god stimulans även för dessa människor. Utbildningskurser och försöksverksamhet har bedrivits jämsides med utredningsarbetet. Inom kort är en redogörelse om utredningsresultatet samt förslag till handikappidrottens organisation att motse.

Idrotter av olika slag - fria synpunkter på kroppar och själar

— Hm, han är en sån där sportfåne, brukar min vän Lasse, som är en liten, klent byggd och feminin reklamassistent säga när någon persons idrottsliga meriter kommer på tal.

Artikelförfattaren kan för sin del inte se något idrottsligt i denna slagsmålsuppvissning.

— Dammiga luntor, som han sitter och hänger över, istället för att lapa sol och få ordentlig motion, brummar min vän Folke, som är löjtnant i reserven och blir omåttligt smickrad om någon av misstag titulerar honom kapten. Då kan han "lägga på ett kol extra" och ta i så att det knakar i benstommen.

Känner Du igen herrarna?

De finns säkert också i Din omgivning. Båda är i grund och botten lika fåfänga i sin strävan att försöka stoltsera som psykisk resp. fysisk atlet av stora mått. I sina överdrifter är de bägge lika löjliga.

Betydligt intressantare är frågan om deras värderingar har något berättigande. Eftersom sådana här herrar tyvärr alltför sällan har rätt — har bägge fel.

En sund själ i en sund kropp

Vi får istället ta en mera sansad utgångspunkt när vi skall se på idrotten. Pierre de Coubertins utslitna "Mens sana in corpore sano" (En sund själ i en sund kropp)

Fotboll är den verkliga publiksporten, där situationerna kan sätta åskådarna i extas.

Något änglalikt — medge det! — finns i den här damuppsvisningen.
Vilken kontrast till boxarna på föregående sida!

håller faktiskt bra som utgångspunkt. Stämmer denna sats? Är alla idrotter uttryck för den vackra harmoni, som de Coubertin vill se i idrottsutövningen? De flesta idrotter är — eller borde i varje fall kunna vara det. En överdriven resultatjakt dödar alltför lätt den känsla av lek och nöje, som borde känneteckna all idrott, men det finns också andra invändningar.

Även om vi bortser från proffsidrotten, (där boxningen frodas och art.-förf. kan inte med bästa vilja i världen se något idrottsligt i denna slagsmålsuppsvisning mot betalning) som egentligen är ett yrke för sina utövare finns nog invändningar.

"Den vita sporten", "V-Gurras" favoritsysselsättning genom åren har på senare år urartat till att bli en boxningsliknande sport. Tennisspelarna tycks bli nervvrak om de inte får avreagera sig på motspelaren. Den som förlorar tar skadan igen på publiken eller bollpojarna. När förlorarens racket viner genom luften gäller det att se upp.

Hur väljer vi favoritsport?

När vi väljer favoritsport beror det till en viss del på vilka förutsättningar vi har att bedriva sporten ifråga. Det blir alltså fråga om kroppsbyggnaden i första hand, men också om den som väljer bor på landet eller i staden. Det betyder en del om man har långt till simhallen t. ex. En annan viktig förutsättning vid valet är också vilken socialgrupp vi tillhör. Utländska undersökningar har visat att högre socialgrupper deltar flitigare i idrottsutövande än lägre och att det även förekommer rätt stora differanser mellan so-

cialgrupperna vid valet av favoritsport. Enkelt uttryckt: flickor som tillhör gruppen "bättre situerade" väljer oftare tennis och ridning än flickor i "medelklassgruppen". Någon svensk undersökning på ett större material i denna fråga, har så vitt jag vet aldrig gjorts.

Valet av favoritsport i förhållande till personlig läggning och temperament borde annars vara ett tacksamt ämne att forska i för psykologer och sociologer av facket. De skulle säkert kunna få ut åtskilliga intressanta synpunkter på den frågan.

Vi har de lugna och stabila "kulstötartyperna". De är i regel verkliga atleter i

Höjdhopp är fin idrott, men endast rekordhoppare kan dra stor publik.

såväl psykiskt som fysiskt avseende. Vi återfinner dem i den fria idrottens "tunga" grenar samt i lagidrotterna. Idrottsgrabbar som Gunnar Nordahl, Lasse Hall och Bosse Eriksson hör till den typen.

Så har vi deras motsats, de vesslesnabba och tekniska, men föga hårda idrottsmännen. Dem återfinner vi lite varstans, men oftast som sprinters, höjd- och längdhoppare och forwards i fotboll, och bandy. De blixtrar till då och då, men är oftast förskräckligt ojämna och knappast de som lägger upp spelet. De lyckas dock förvånansvärt ofta finna den blotta, som de övriga fåfängt letar efter. "Garvis" Carlsson och "Nacka" Skoglund är väl goda exempel på den sortens spelare inom fotbollen.

Och mellan de lugna, metodiska strategierna och de impulsiva "bohemerna" finner vi alla mellanliggande varianter.

Varför drar inte simning?

Bortsett från fotbollen, som förmår sansade gentlemän med de grå tinningarnas charm att under söndagsförmiddagsbesöket på Stadion vråla: Djuuu'gååå'n! av sina lungors fulla kraft, och som även lockar de allra yngsta, så tycks det finnas en bestämd regel för publikens idrottsuppskattning. Det tycks vara så att de hårdaste idrotterna drar den största publiken och att publikfrekvensen sedan sjunker proportionellt med respektive idrottsgrenars "hårdhetsgrad".

Boxningen har sin torgna publik för vilken ett JSM är "lilla julaften", då den ena mera orutinerade boxaren efter den andra går upp och tar och ger storsmockan. Ishockeyn, som inte heller är något spel för söndagsskolegossar, har sin säkra publik, liksom de rafflande motortävlingar, som på senare år dragit till sig allt större publikskaror.

En friidrottspublik har nog största intresset för medeldistansarnas uppgörelser, där löparna med hård utgångsfart och oberäknade ryck försöker pumpa luften ur varandra, medan den ägnar de mera tekniskt betonade grenarna en mera förströdd uppmärksamhet.

Av lättförståeliga skäl har inte orienteringssporten någon större publik, men varför sviker den stora publiken så fullständigt simningen? Det är ändå ett område där vi har verkligt stora traditioner sedan Arne Borgs tid.

Ja så kan man fundera om idrotten, dess utövare och publik, men till slut kommer man ändå tillbaka till utgångspunkten; En sund själ i en sund kropp. Och detta mål kan man som bekant nå på många vägar.

Björn Carlsson

Tankar om nyanser

Mitt inne i stenstaden finns en grön platta, där man kan sitta och titta på trafiken från fyra olika håll. Den gröna plattan sköts av en trädgårdsmästare i övre medelåldern. Han är en fridsam man med violblå ögon och stora, grova händer. Humlorna surrar glatt omkring honom. Troligen är de tacksamma för att han odlar blommor åt dem mitt i en stenöken på denna gröna plätt, omgiven av bensindoftande fartvidunder, alla på jakt över den kokande asfalten i fyra väderstreck. Egentligen är det ganska underligt att se en fullväxt karl gå omkring och pyssla med blommor mitt i trafikvirveln, en som ännu inte intagit sin tidsbeställda roll bakom ratten. Sociologiskt sett tillhör han nog en människotyp på avskrivning, en som dröjt sig kvar i blommor och gräs på en löjligt liten platta, där den fräna bensindoften pustas ut i ilskna kaskader över blommornas ödmjukt böjda stänglar.

Det är semestertid och man förstår att det är bråttom. Fritiden är dyrbar. Det gäller att komma så många mil som möjligt från den arbetsplats man trälär på under årets vardagstimmar. Gasen i botten. Än så länge håller vi oss på jorden, men om några år ger vi oss ut i världsrymden. Om några år får vi kanske sommarstugor på månen och plockar med oss meteorstenar och andra underligare saker med oss hem. För att ha nånting som inte är "jordiskt" att titta på hemma efter semestern. Det kan behövas som omväxling till TV-program och frågesporttävlingar. — Såna här stenflisor, du, finns bara på *min* mån-tomt! Den har jag tagit med trots kontrollen från dom där noggranna rymdpoliserna Föränta Nationerna tillsatt. Egentligen är det väl ändå bra löjligt med förbud att ta med sej saker från den ena planeten till den andra?

Ja, egentligen är det väl bra löjligt också att sitta här på soffan och fantisera om världsrymden. Just nu

då vi har så skönt på vår egen ljuvliga jord. Men bristen på nyanser gör att tankelivet söker sig in på högre banor. Den här trafikströmmen ser så trist och likriktad ut. Bilarna är ganska lika, fast en del har bredare stjärtfenor än de andra. Ansiktena hos dem som sitter i bilarna har samma stela, spända uttryck. Kampen om centimetrarna på den trånga vägbanan är hård. Det gäller att bevaka sina rättigheter som trafikant.

Kanske väntar också samma sorts mostrar, fastrar, kakor, köttbullar och citronsaft på alla dessa semesterfirare. På vägen någonstans hos någon man ska hälsa på. Kanske har de också därborta samma sorts mattor på golvet, samma sorts TV, dagsnyheter, kylskåp och skumgummimadrasser och dammsugare. Och det värsta — kanske också en bil, som är en årgång yngre än den vi

har! Men alla har vi dock blivit ett helt år äldre sedan förra semestern. Det finns i alla fall vissa nyanser; gråa hår respektive rynkor, som tillkommit hos mostrar, fastrar, morbröder, farbröder och andra mer eller mindre avlägsna släktingar i rakt nedstigande led.

Förvisso är detta mycket hädiska tankar mot ett semesterfirande folk, som rusar fram på vägarna mot hägrande turistmål. Man blir lätt lite cynisk och utvecklingshämmad, när man sitter stilla på en parksoffa och ser denna rastlösa trafikström. Kanhända är det felaktigt av stadens styresmän att lämna en sån här grön oas mitt i den bensindoftande brådskan. Nu är trädgårdsmästarn färdig med blommorna. Han går med oändligt långsamma steg bort till trottoarkanten, tar sin gamla trampcykel i nacken, svänger benet över stängen och pendlar sakta iväg i bilarnas kölvatten. En humla, som dröjt kvar i det längsta på hans blå byxor, flyr hastigt tillbaka till blommorna på den gröna ön.

HÖGSOMMAR

*Björkarnas hängen böja sig ned
mot vattnet som speglar det gröna.
Oppe på backen i prickiga led
står blåklint och tusensköna.*

*Kanoterna paddlas på viken och ån.
Humlorna brumma i gräset.
Fåglarna kvittra bland alar och slån.
Dimmorna dansa på näset.*

*Ungdomen fröjdar till dragspelsmusik
på bryggan i luftiga kläder.
Gäddan gör looping bland löja och sik
i julis bedärande väder.*

*Det badas, det skvalpas, det plaskas i sjön
bak hållarnas mossgröna väggar.
Vinden går mjuk i spirea och rönn
och hagens utblommade häggar.*

*Gubbarna stulta på ängar och vret
och glädes åt vallarnas grönska.
Självt går jag tyst i min ensamhet
och vet ej vad helst jag vill önska.*

*Jo: ligga där ute på sommarens ö
när blommorna slutas mot natten
och lyssna till lomsrik från barndomens
sjö
och klucket från böljande vatten.*

HELMER GRUNDSTRÖM

SÖDERBY BYGGER OM I ETAPPER

Sjukhuschefen på Söderby, docent Torsten Bruce, visar oss hur ombyggnaden av sjukhuset pågår och att den gamla fasaden så småningom skall livas upp med en ljusare, mera tidsenlig färg.

Bara för kort tid sedan kunde man påstå, att Söderby sjukhus — Sveriges största anläggning för lungsjukvård — var ett av landets omodernaste sanatorier. Det har bl. a. varit beska artiklar att läsa i pressen om de byggnadsplaner, som så länge existerat i teorin. Man gjorde utredningar och lät upprätta ritningar för ombyggnaden — ritningar, som åtminstone vid ett tillfälle underkändes i högsta instans, dvs. av medicinalstyrelsen. Nåväl, låt oss för en stund lämna detta dystra kapitel. I dag har tesen om Söderby som det omodernaste lungsjukhuset vänts till sin antites: Söderby håller faktiskt på att bli ett av landets modernaste sjukhus! Status medarbetare har på ort och ställe fått uppleva omvandlingen.

Sjukhuschef med många detaljer

Docent Torsten Bruce är sjukhuschef på Söderby. Vi, som inte haft tillfälle att träffa honom tidigare, vet att han sysslar med åtskillig forskning på områden, som har nära samband med arbetet som sjukhusläkare. Söderby är ju också undervisningssjukhus. Forskaren-sjukhuschefen är, om man så får uttrycka sig, en harmonisk enhet, dvs. do-

cent Bruce visar en förbluffande kännedom även i detaljfrågor, som hör ihop med ett sjukhusbygge.

Omvandling inifrån...

Rundvandringen i sjukhuset ger oss många bevis på att en modern sjukhusledare måste veta rätt mycket på sidan om den rent medicinska behandlingen av patienter. De kraven ställs naturligtvis på många sjukhuschefer, men fordringarna på detaljkunskaper måste nog bli rätt påfrestande under en sådan omvandlingsperiod som Söderby genomgår nu — en alldeles ny sjukhuskropp håller på att växa fram i ett äldre skal; en metamorfos, där skicklig planering utnyttjar den gamla byggnadens utrymmen på ett högst förbluffande sätt.

Till det yttre märker man inte mycket av omvandlingen. Sjukhusets fasad är sig i stort sett lik. När man får röja upp omkring sjukhuset och sätta en lämplig färg på fasaden kommer säkert den inre revolutionen också att avspeglas utåt. Ombyggnaden har fortgått i etapper. Man började så att säga från botten. Maskin- och köksavdelningen kom i första etappen. Nu går bygget in i sin tredje fas. Nya vårdavdelningar står färdiga att ta mot patienter. Om vi skall hålla oss till en sträng periodindelning kommer så — när vårdavdelningarna nått sin fullbordan — en fjärde etapp, och den gäller behandlingsavdelningen, medicin, röntgen osv. För den sistnämnda byggverksamheten fordras dock beslut av stadsfullmäktige i Stockholm. Det finns väl knappast någon anledning att tro, att stadens fäder skulle stanna på halva vägen, dvs. att inte bevilja erforderliga medel för sjukhusets fullständiga ombyggnad. Byggkrånglets tid tycks i varje fall nu tillhöra den historiska delen i Söderbys utveckling. Man följer en praktisk handlingslinje för sjukhusets metamorfos, och vi hoppas att inga onödiga stopp skall följa. Om detaljerna och rundvandringen i det nya bygget står att läsa på sidorna 14—15, där text och bilder ger en uppfattning om modern sjukhusplanering av modell 1960.

Ny ordf. i Sv. Sjuksköterskeförening

Fröken Gerda Höjer lämnade i somras sitt mångåriga ordförandeskap i föreningen efter att ha varit pionjär för sköterskornas fackliga strävanden. Hon efterträddes av fröken Gerd Zetterström, som nu övertar ordförandeklubban och ansvaret i den livaktiga föreningen.

BYGGRUSH PÅ SÖDERBY

Att göra om en gammal motspänstig sjukhuskropp med långa korridorer och patientsalar, där sängarna förr radades upp åttafaldigt, är ingen lätt uppgift. Efter en rundvandring på "nya" Söderby kan konstateras att det är möjligt. De nya patientavdelningarna har tappat det gamla, stränga anstaltsansiktet. Smakfulla textilier, ljusa färger, mindre patientrum ger en känsla av hemtrevnad. Docent Torsten Bruce går själv med och berättar om de nya finesserna. Avdelningarna har "kortats av", den gamla, tråkiga korridoren verkar inte så avskräckande lång, smårummen har vart och ett sin egen stämning beroende på samspelet mellan tapeternas och gardinernas färg. Varje avdelning har egen matsal; någon gemensam "marsch" av patienter genom korridorerna till den gemensamma utspisningen behövs inte här. Vi känner väl igen den där gamla paraden, som kan verka rätt avskräckande på en ensam sängliggare, som råkat förirra sig ut i "körbanan" vid måltidsdags.

Den nya entréhallen, alldeles ny, blir en uppsamlingsplats, där besökarna har gott om utrymme och med hjälp av skyltar och anvisningar kan orientera sig vidare in i sjukhuset. I hallen blir plats för omkring 200 personer, och under den kommer biokal, scenanordningar, talarstol och andra anordningar av olika slag för möten och tillställningar. Mycket omsorg har lagts ned för att patienterna ska känna den rätta trivselen. Patientföreningen får goda utrymmen. På sjukavdelningarna finns samtalsrum, ett tillräckligt antal toaletterum, rum för klädvård, egen tvätt och strykning osv. Ja, mycket mera skulle vara att tillägga, men bilderna får väl i någon mån komplettera den bristfälliga redovisningen. Söderby genomgår en märklig metamorfos — den gamla sjukhuskroppen förnygras i etapper allt eftersom bygget fortskrider.

FOTO: DAGENS BILD

Patientrum på en av de nya avdelningarna. Vid vårt besök hade patienterna ännu inte kommit.

Sjukhusledningen på trappan: Fr. v. docent Torsten Bruce, hustru, syster Siv Nilsson och intendent Sven Jemstedt.

En av de nya, ljusa korridorerna, där belysning och färger skapar en lugnande stämning. Genom en teknisk anordning kan man i korridoren se vad avdelningssköterskan för tillfället befinner sig.

Feststolen, med disk, kylskåp och anordningar för servering av läskedrycker och förfriskningar, har en nästan internationell prägel av sällskaps- eller klubbbrum.

Glad flicka visar finesserna i ett nytt kök med diskmaskin, som steriliserar disken. I mitten avdelningsrum, som är kombination av sällskapsrum och matsal, där serveringen sker vid småbord. Under: Moderna patientrum med toaletterum i mitten.

Takstrykning pågår i den nya entréhallen till sjukhuset.

Gamla apotek, munkar och örtmedicin

I begynnelsen var munkarna och de höll sin hand även över kulturen och utövade läkekonsten. Ungefär så kan man börja apoteksväsendets historia. Man undervisade i medicin i klosterskolorna och munkar-

förmåga utföra allt det som honom muntligen eller skriftligen ålättes." Det är ju ett ganska bra handlingsprogram för en apotekare. En läkemedelsbok från Nürnberg upplyser oss också om vad för slags varor

Gammalt förnämligt husapotek från år 1676. I flygeldörrarna förvaras askar av tenn, i mitten finns plats för glaskärnen.

na gick omkring och pysslade med läkedomörterna i sina klosterträdgårdar. I klostren grundade man apotek, men även mäktiga furstar drev sådana inrättningar. Ja, mycket finns att stanna inför i apoteksväsendets långa och på många sätt snärjiga data: regler, privilegier och tillkrånglade bestämmelser. Mycket av allt detta utspelades på tysk jord, där läkemedelstillverkningen har gamla anor. Det finns en apotekare från Nürnberg — den är från 1350-talet — med följande ord: "En apotekare skall svära att beräkna samma priser för såväl fattiga som rika och beflita sig att efter bästa

man hade i lager omkring år 1546. Det skulle huvudsakligen finnas läkemedel beredda av animaliska och vegetabiliska ingredienser (exkrementer av kor och getter, huggormar för beredning av universalmedel, bockblod, varglever, rävlunga etc.). På 1600-talet utökades lagret med amerikanska droger och flitigare användning av kemikalier i de tyska apoteken.

På 1700-talet fanns det "grytor" med människofett (från avrättade), benmjöl, hjärnskålextrakt och ormkött på apoteken. Människokroppens utsöndringar, t. ex. urin,

örvax och saliv, användes flitigt som läkemedel. Det rörde sig alltså inte om några läckerheter för de sjuka, men de olika örtmedicinerna, som användes, voro väl mera sympatiska. Under 1400- och 1500-talen nådde "örtböckerna" en mycket stor spridning.

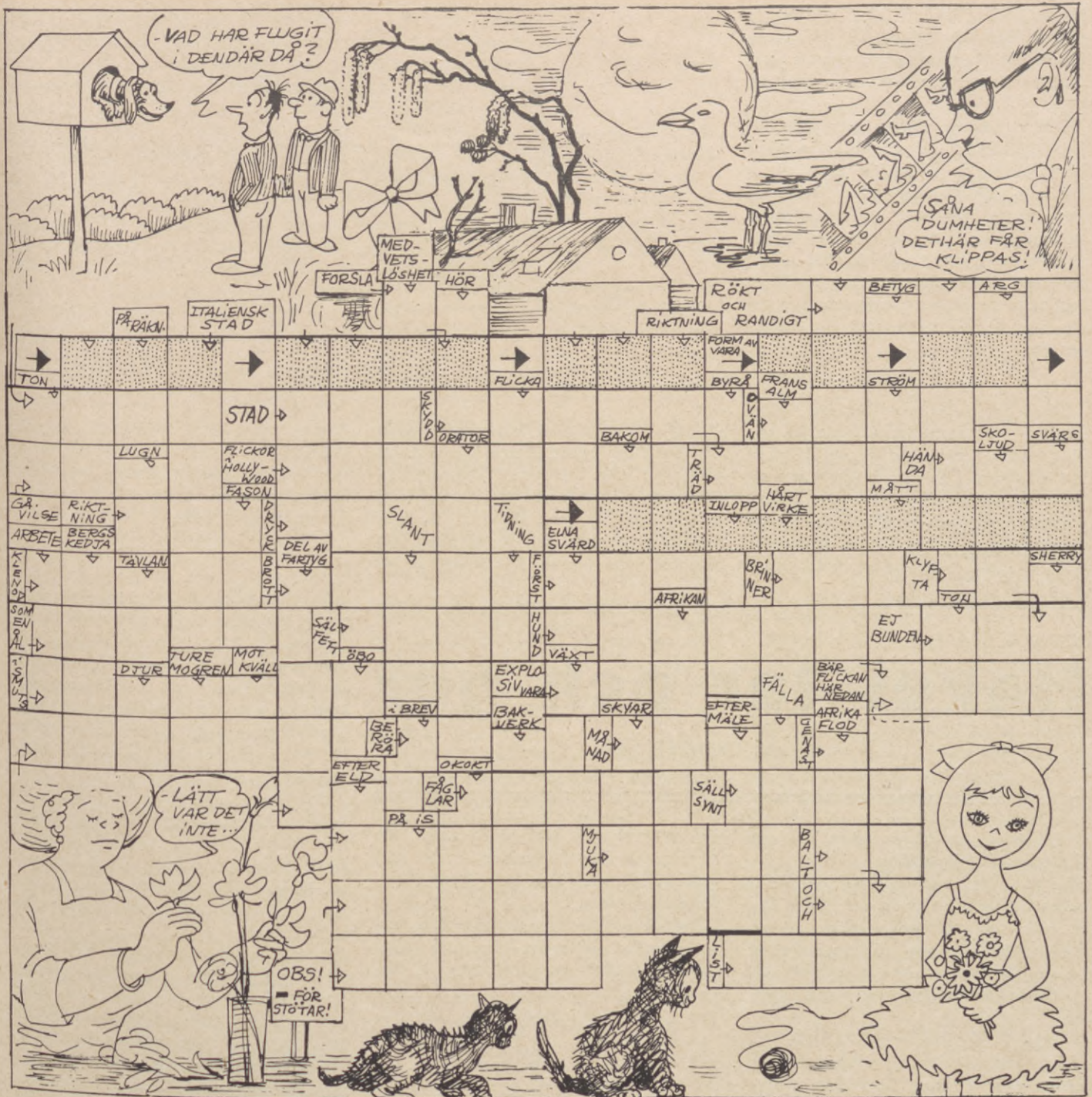
En viktig fråga har varit — och är väl fortfarande — hur man på bästa sätt skall förvara läkemedel. En förordning från Frankfurt på 1500-talet föreskriver bl. a. "att drogerna inte får vara möjliga eller för gamla och bör skyddas från förorening av katter, råttor och möss." Det fanns också stränga straff för förfälskning av mått, vikter och varor. Kejsar Karl V:s "Pinliga rättsordning" förbjöd apoteken att lämna ut "fosterfördrivningsmedel". En stadga från 1536 föreskriver att "torkade blommor och väldoftande frön skall förvaras i kärl där de ej kvävs eller förlorar sin doft".

För den som vill fördjupa sig ytterligare i de gamla apotekens data finns en bra bok med många fina illustrationer utgiven på Bonniers förlag. Boken heter *Från gamla apotek* och är skriven av Heinz Stavski — titta på den hos Er bokhandlare!

S. H.

Apotekare av gammal modell i sällskap med sina ormar.

Bildkryss nr 7

Namn

Adress

Postadress

Vårt sommarkryss rymmer som ni ser lite av varje från olika områden i vårt liv och leverne. Sätt igång — lycka till!

Lösningarna måste vara Status redaktion, Box 4149, Stockholm 4, tillhanda senast den 10 sept. För att få deltaga i tävlingen skall tävlingsbrevens vara märkta "Bildkryss nr 7". — Tre priser utdelas som vanligt, nämligen ett på 25, ett på 10 och ett på 5 kronor. Lösning och pristagarnas namn meddelas i Status oktobernummer.

Havet sjunger en av sina svårtolkade sånger. Jag står ytterst på udden och lyssnar. Det är en monoton, sövande sång. En sång i dyning, en sång utan egentligt hot.

Den föregående dagens storm har be-darrat. De gamla och kränka i fiskeläget har vågat sig ut på fjorden. Utan kikare kan jag urskilja vilka som sitter i de fyra båtarna där ute. I båten närmast land sitter Emilsson och hans son. Längst ut sitter den gamle och hjärtsjuke Rasmusson. Närmast honom hukar sig Blom över relingen. Mellan honom och Rasmusson sitter de halvveliga kusinerna Ansgar och Tor.

*

Det är bara Larssons båt som fattas. Ingen av sommargästerna tycks ha anlitat honom i dag. Larsson går bara ut mot betalning. Han hyr ut båten och sig själv för så och så mycket per timme. I hyran ingår agn, dörjlinor och annan fiskredskap. Agnen består av blåmusslor och de finns i oräkneliga antal längs

— Jag står ytterst på udden och lyssnar till havets monotona, sövande sång...

honom. Att gå ut med dem betyder några lätt förtjänta kronor. Men i dag befinner han sig i valet och kvalet. Dimman kan inte vara proberstenen. När den kommer är det bara att lyfta ankaret och sätta kurs mot bryggan. Nej, det är något annat som oroar honom. Det är möjligt att

timme senare är vi förankrade där ute, närmast Rasmusson och längst ut av de fem båtarna. Larsson klyver musselskal och agnar och så sänker vi våra revar på var sin sida av båten.

*

Revarna glider lätt på nöthornsklykorna, meter efter meter tills sänkena når botten. Då halar vi en meter eller två, låter revarna pendla lite opp och ner, håller dem stilla ett tag, låter dem pendla igen. Varje rev är försedd med två krok- kar, den ena ungefär en halv meter ovanför den andra och har vi tur kan vi få två fiskar i taget.

Det hugger ganska snart, både för Larsson och mig. Vi tycks ha ankrat mitt i ett stort vitlingstim och under den närmaste tiden gör vi inget annat än agnar och håvar in. För det mesta sitter en vitling på var krok och fångsten ökar tillfredsställande.

Larsson piggnar märkbart till, ty en god fångst betyder några kronor extra. Visserligen räknas bara makrillen, sillen och torsken till de matnyttiga fiskarna här i fiskeläget. Men sillfiskebåtarna ligger borta på Fladen och kommer inte tillbaka förrän om en månad. Och såväl makrillens som torskens tid är inte inne än.

*

Det betyder att de två pensionaten tvingas köpa fisk från andra fiskelägen. Även om vitlingens näringsvärde är parallellt med insjömörtens köper pensionaten gärna de partier som fångas. Vitlingen duger gott åt sommargästerna som inte har samma utpräglade smak som västkustborna. Allt det där vet Larsson och jag märker hur han spinner och myser för sig själv.

Ibland kommer en skädda dinglande. Larsson lägger skäddorna i en hink som han fyllt med saltvatten. Skäddorna är

Havet tar och ger

av HELMER GRUNDSTRÖM

stränderna. Larsson har alltid ett par fyllda hinkar i beredskap.

Havets sång är sövande men samtidigt lockande. Jag grips av en obetvinglig lust att sälla mig till båtkvartetten ute på fjorden. Och som svar på min outtalade önskan står Larsson plötsligt bredvid mig.

— Makrillen hugger nog i dag, säger jag.

— Inte så det stör, svarar Larsson. Det är inte makrilltid än. Men vitlingen har samlats efter stormen. Och några spättor kan man alltid få, hurdant vädret än är.

— Har Larsson tid att gå ut med båten ett par timmar? frestar jag.

Larsson svarar inte med detsamma. Med en konfunderad min vädrar han ut i luften. Han lyfter ett tag på den oklanderligt rena seglarmössan, kliar sig i den kortklippta nacken, vrider en av de välansade mustascherna ett halvt varv.

— Det tänker väl inte blåsa opp igen? undrar jag.

— Nej då, svarar Larsson. Men det blir nog dimma framöver kvällen. Och jag vill ogärna riskera båten.

Larsson är fiskelägets rikaste och försiktigaste pensionär. Han brukar inte vara trögbedd när turisterna vänder sig till

han tolkar havets sång på ett annat sätt än jag. Att han förnimmer en för mig ohörbar nyans av fara, av varning i den sövande melodin.

Det må nu vara hur som helst. Min lust att komma ut på fjorden stegras och Larsson är inte allt för svår att övertala. En

Larsson är fiskelägets rikaste och försiktigaste pensionär.

värdefullare än vitlingarna och dem ämnar Larsson spisa själv. Det är väl unnat; själv äter jag på ett av pensionaten och jag tycker att vitling smakar ganska gott.

Men det simmar även andra fiskar i havets djup. Bäst det är hivar jag in en trollfisk som vid första påseendet bara består av väldiga fenor ett enormt huvud och ett hiskligt gap. Jag skälver till av förvåning och glädje men när Larsson snabbt krokat av det lilla monstret och långt det tillbaka i havet ger glädjen vika för en illa dold förvåning.

— Varför gjorde Larsson så där? förebrår jag. Den där fisken hade jag absolut velat ha med mej hem!

— Det var en ulk, förklarar Larsson allvarligt. Och ulken för olycka och otur med sej.

— Hur så?

Det kan Larsson inte förklara. Han vet bara att det är så. Och hans allvar verkar så äkta att det betar mig lusten att skämta om sjöfolks skrock och vidskeplighet.

Lite senare tar vi en paus och värmer våra inandömen med det svarta kaffet ur termosarna. Medan jag knaprar på en hård smörgås leder jag försiktigt samtalet in på det gåtfulla och oförklarliga som är förknippat med havet. Det är ett ämne som Larsson är hemma i och intresserad som ty han är född vid havet och kommer också att dö vid havet.

Han uttrycker sig först i vaga ordalag, men undan för undan drar han sig till minnes händelser och episoder som han har data och belägg för.

— År 1909, i oktober, låg skutan Ellen från det här laget på Doggers bankar och fiskade torsk. Det var en hård storm när av besättningen — han hette Isaksson och var en av mina närmaste grannar — fick ett slag av bommen och spolades över bord.

Det var lönlöst att söka efter honom och Ellen kom tillbaka med flaggan på halv stång. Det var en olycka som var tragisk nog i och för sig själv. Men det mest tragiska var att Isaksson inte kunde begravas i vigd jord. Nu hände emellertid det märkliga att Isakssons kropp spolades i land vid ett fiskeläge som ligger bara en i halv mil härifrån. Det var i slutet av januari följande år och man kunde identifiera honom bara genom hans förlovningsring. Havet gav alltså tillbaka vad det tagit och vi kunde begrava Isaksson på vår egen kyrkogård.

— Det var i sanning märkligt! instämmer jag.

*

Och medan vi fortsätter vårt dörjfiske sitter jag och tänker på Isaksson. Doggers bankar ligger långt bort och Isaksson kom

säkert inte genaste vägen. Men endast havet vet vilka strömmar och vindar som drev honom omkring. Härvidlag är havet Den Store Tigaren.

— Så där ja! utbrister Larsson triumferande och landar en fet och glänsande makrill. Väckt ur mina funderingar ser jag mig omkring och upptäcker att dimman är i antågande. Larsson märker det också men nu har han fått blodad tand. Finns det en makrill bör det också finnas fler.

Rasmusson sitter också kvar. Från de övriga båtarna hörs kättingrassel och motordunk. Om knappt en halvtimme kommer männen från de tre båtarna att sitta hemma i värmen och tryggheten.

Dimmans förtrupp har nått oss men vi trotsar den. Vitlingarna hugger inte så piggt som de gjorde i början, men Larsson hivar in sin andra makrill. Rasmusson sitter till synes orörlig och allt eftersom dimman tättnar blir konturerna av honom och hans båt allt mer överkliga och drömliknande.

Plötsligt huttrar Larsson till.

— Nu far vi hem, säger han.

När vi angjort bryggan räknar vi fångsten. Den är inte dålig alls. Fem tjog vitling, två makrillar och elva skäddor. Larsson får sin betalning och med vitlingstjogen som pålägg bör han känna sig belåten.

Men han verkar inte alls belåten. Hans satta gestalt har skrumpnat, blicken flackar skyggt och oroligt och utan att säga adjö vandrar han sakta hemåt.

*

Den egendomliga skilsmässan gör mig obehaglig till mods men när jag styrkt mig med varm mat och krupit i säng känns allt gott och väl. Jag sover tryggt och drömfritt och nästa morgon när jag kikar ut genom fönstret är dimman borta och fjorden har ockuperats av vita och

fräsande stormgäss. Det blir alltså inget dörjfiske i dag. Bara bad, läsning och flanerande. En dag fullkomligt fri från sensationer.

Fullkomligt fri?

Vad vet man egentligen?

När jag kommer ner till bryggan från en mättande frukost får jag höra något som med ens förjagar mitt lugn.

Rasmusson har drunknat.

Hans båt hittades tom och förankrad ute på fjorden. Men de har inte hittat Rasmusson. Och eftersom det är hård frånlandsvind är det troligt, ja ganska säkert, att han vid det här laget har drivit långt ut till havs och chansen att hitta honom är mikroskopisk.

Det går en dag. Det går en dag till.

Och den tredje dagen händer det märkliga och oförklarliga.

Mitt emot Rasmussons stuga, ungefär ett par kilometer från land, sticker den skorvliga skallen av en isolerad kobbe upp ur havet. På denna stenskalle spolade Rasmussons kropp och fastnar där. Eftersom alla fortsätter att hålla utkik upptäcker man det snart och den döde kan bli bärgad i land.

Sträckan mellan kobben och fjorden där vi dörjfiskade är ungefär en halv mil. Berodde det på en slump att Rasmusson, rakt mot vind och strömmar, flöt upp mitt emot sin stuga? Eller finns det en djupare innebörd i händelsen som det vanliga, sunda förnuftet inte kan fatta?

Jag kan inte svara på den frågan. Det enda jag vet är att havet tagit ett nytt offer och att havet gett det tillbaka.

Jag vet också att i dag sjunger havet en ny sång till en ny och saltmättad melodi...

Teckningar av GUNNAR PERSSON

I FRANSK MILJÖ

Om man fortsätter Rue de Rivoli, gatan med de karakteristiska arkaderna och de många scarfs-flaggande souvenirbutikerna, fram mot dess slut eller snarare början, ty numreringen börjar här, övergår Rue de Rivoli efter någon liten utvidgning i Rue S:t Antoine, som leder fram till den historiskt ryktbara Place de la Bastille, där fordomsdags det ökända fängelset Bastiljen låg. Dessförinnan behöver man bara ta av en liten kort tvärgata för att hamna på ett annat historiskt torg, *Place des Vosges*, som en gång i världen kallades för *Place Royale* — och gjorde skäl för namnet *royale*.

Många turister som provat hissen i Eiffeltornet och stått med kikare på Triumfbågens tak, som knegat uppför backarna till Montmartre och Sacré Coeur, strövat på kajerna, besökt Panthéon och försökt räkna statyerna i Tullerierna men givit upp vid den åttisjunde, nonchalerar ofta *Place des Vosges*, där man ändå kan hitta mycket att titta på och fantisera över!

Vi befinner oss där i *le Marais*, Paris gamla träskmarker, och stadsdelen kallas fortfarande vid detta namn. Det var här som romarna på 100 à 200-talet eft. Kr. anlade de första vägarna på höga vallar för att överhuvudtaget göra trakten framkomlig. Vägarna löpte ca 20 fot över kärret. Klosterbröderna, som var de första att slå sig ned på högra stranden av Seine, dränerade sedan marken under de närmaste århundradena varefter den togs i besittning av bönder och handelsmän. Först på 1200-talet var trakten mogen att härbärga de första adelspalatsen, som sedan följdes av kungliga residens.

På nuvarande *Place des Vosges* låg således *Hôtel des Tournelles* (alla privatpalats kallades för "hôtel" på den tiden) där franska kungahuset residerade från Karl VII till Henrik II. Den senare förolyckades på platsen under tragiska omständigheter. Under en turnering, där kungen visade sig i full rustning och även deltog i lekarna, splittrade hans motståndare greven av Montgomery sin lans mot kungens hjälm. Kungen fick lanssplitter i ögat. Efter 10 dagars sjukdom avled Henrik II i palatset. Det var år 1559. Kungens sörjande änka, Katarina av Medeci, vägrade därefter att bo kvar i slottet. Hon begärde även att få slottet rivet. Först sex år senare fullföljdes hennes önskan utav sonen, Karl IX.

Från träsk till kungligt torg

av KRISTEL KRILAND

En hästmarknad etablerades därefter på den kungliga platsen. Först i början på 1600-talet gav den då regerande kungen, Henrik IV, order om att platsen på nytt skulle bebyggas och ett nytt torg uppföras, denna gång kvadratisk till formen och omgärdat av sinsemellan likartade hus, varigenom byggnadsstilen fick en magnifik konsekvens, som fortfarande imponerar på åskådaren.

*

Husen är byggda i tegelsten och skiffer med likartade arkader och gallerverk.

ka departementet Vogeserna, som först av alla betalade skatt till staten.

Under Ludvig den XIII:s regeringstid blev *Place des Vosges* ryktbart inte minst på grund av de otaliga dueller som där utspelades. Dessa strider gav eko i många romaner med historiska motiv. Under Ludvig den XIV och Ludvig XV var torget fortfarande ett fashionabelt tillhåll — familjer som Rohan, Richelieu m. fl. hade där sina residens. Tidens största poeter och konstnärer var aristokraternas gäster...

— Under en turnering, där kungen visade sig i full rustning och även deltog i lekarna splittrade motståndaren sin lans mot kungens hjälm.

Några av husen måste speciellt nämnas. I nr 1 bis, Hotel de Coulanges, föddes Marie de Rabulin Chantal, sedermera berömd krönikör och brevskriverska under namnet *Madame de Sevigné*, även kallad världens första kvinnliga journalist för sin glänsande men samtidigt rappa stil med vaket sting i nyheterna. Hon föddes 1626. Eftersom hon tidigt blev föräldralös fick hon en utmärkt uppfostran av sin morbroder, abbé de Coulanges, lärde sig bl. a. fransk stilskrivning, spanska och italienska. Hon växte upp till en vacker blondin med vit hy och blå ögon — och fick många friare. Gifte sig med en släkting till kardinal Retz av gammal bretagnisk adel, markis Henri de Sevigné. Äktenskapet blev lyckligt delvis på grund av att madame de Sevigné enligt tidens sed tolerant blundade för mannens erotiska eskapader. Hon blev tidigt änka, omsvärmad av nya friare lär hon dock senare ha levat helt för sina barns uppfostran. Brevväxlingen med dottern, Mme de Grignan, tillhör världslitteraturen.

I nr 7 bodde den store *Sully*, Henrik den IV:s premiärminister. I nr 21 kardinal Richelieu.

Ja, "det var på Richelieus tid..." Så småningom urartade platsen mer och mer och de förnäma familjerna sökte sig till andra stadsdelar eller till slott i Paris omgivningar. I nr 6 bodde dock redan på 1600-talet en äventyrerska vid namn *Marion Delorme*. Hon var beryktad för sina

Den kungliga platsen blev också marknadsplats, där hästhandlare och hästspekulanter drev en livlig köpenskap.

kärleksförbindelser med Cinq Mars och Condé och under Fronde-oroligheterna var hennes hus i Paris en samlingsplats för de missnöjda prinsarnas utskickade. Viktor Hugo, som sedan kom att bo i samma hus, inspirerades av hennes liv till "Marion de Lorme", "ett drama om en fallen kvinna rättfärdigad genom sann ånger" enligt en äldre upplaga av Nordisk familjebok.

När Victor Hugo flyttade dit i oktober 1832 och bosatte sig i 6:an, Guéménéernas gamla palats, låg huset mitt i ett fattigkvarter.

"Vi fattiga arbetare i Fauborg S:t Antoine" var ett uttryck som Victor Hugo älskade att begagna, berättar André Maurois i sin bok "Olympio — Victor Hugos liv". Men våningen var fortfarande herrskapsmässig och hyran hög. Rummen var mycket stora och Hugo som var förtjust i prakt hade låtit tapetsera dem med röd damast, proppat dem fulla med gotik- eller renässansmöbler, kantstötta vaser och tallrikar, venetianska lampskärmar och tavlor av hans vänner bland målarna. Det hela fick en ganska kunglig prägel och när det var fest i huset och rummen strålade i ljus, spred sig en smula av den forna glansen över Place des Vosges. De första åren när Hugo gav fester för sina vänner och ovänner var trakteringen mycket enkel, men undan för undan förbättrades hans inkomster genom hans flitiga penna och de sista åren i denna bostad gick inte en dag utan att han hade tio eller tolv människor på mid-

dag och då i allmänhet samma meny, eftersom han inte gillade förändringar!

*

Ja, Place des Vosges inbjuder verkligen den gästande turisten till ett besök, så rikt på minnen från fornstora dar, som det är. Att man dessutom låtit inreda ett Victor Hugo-museum i nr 6, som håller öppet alla dagar utom tisdagar, gör platsen dubbelt lockande.

För den teaterintresserade får Place des Vosges ytterligare en romantisk accent genom att Frankrikes stora tragedienne Rachel även bodde här i mitten på 1800-talet, då hon upplevde sina största framgångar på Théâtre Français i Corneilles och Racines sorgespel. Hennes teaterbana var märklig. Född i Schweiz av judiska föräldrar sjöng hon på caféerna i Paris redan i 11-årsåldern — ofta med bara bröd i ersättning. Vid 13 års ålder fick hon tillfälle att uppträda på Molièreteatern och erhöll därefter utbildning vid konservatoriet. Hennes röst var den mörka altens, hennes spel lidelsefullt, men ändå strängt behärskat — hon gjöt nytt liv i den klassiska franska tragedin, berättas det.

Semesterby i Italien har specialbostäder för invalider

Vid Resos nya semesteranläggning i Castiglione i Italien har ett par lägenheter inrättats för personer med rörelse- och förflytningshinder. Initiativet är glädjande med tanke på att ge även personer med handikap möjligheter till utlandsvistelse och turistupplevelser.

SYRSAN och MYRAN

Syrsan tänkte blott på sång
sommarn lång.

Men när hösten vindar tjöto,
både mygg och maskar tröto.

Hungrig var hon. Ingenstans
ens den minsta matbit fanns.

Goda råd befunnos dyra.
För sin granne, en Fru Myra,

klagar hon till sist sin nöd:
"Låna mig en smula bröd

över vintern: jag är just i
lite knipa. Till augusti

gäldar jag, på syrso-ed,
kapital och ränta med."

Myrors fel är ej att slösa.

"Vad har Fröken sommarn lång
sysslat med för näringsfång?"

frågar hon den medellösa.

"Ack jag sjöng, min bästa Fru,
bara sjöng, som syrso göra!"

"Sjöng Ni? Fägnar mig att höra.
Då får Fröken dansa nu!"

JEAN DE LA FONTAINE

Teckningar:
MAJKEN BANNER-WAHLGREN

S T A D O C H L A N D

Svenolov Ehrén: Slusskarusellen, träsnitt

NY GRAFIK presenteras
av Nils-Eric Björsson
Illustrationer med tillstånd
av FIB:s Konstklubb

"Svenskarna har en bättre grafik än de förtjänar", har någon sagt.

Ja, att nutida svensk grafik står på ett mycket högt plan, har en förnämlig kvalitet både i toppen och på bredden, har vi tidigare betonat på denna plats och visat genom att presentera en rad konstnärer och lämna prov på vad de åstadkommit. Men det svaga intresset för grafisk konst som eittatet antyder stämmer inte riktigt längre. Tendensen pekar mot att allt fler börjar komma till insikt om att det konstnärliga värdet hos ett grafiskt blad kan vara lika stort som hos vilket annat konstverk som helst, att grafiken som konstnärligt uttrycksmedel inte behöver stå tillbaka för någon konstart.

Den grafiska konst som vi valt att visa här har velat ge en bild av de olika konstriktningar och motivområden som finns, samtidigt som den velat vara karaktäristisk för respektive konstnär.

Men vad har våra grafiska konstnärer åstadkommit under den allra senaste tiden, vad är det för konstnärer och blad som

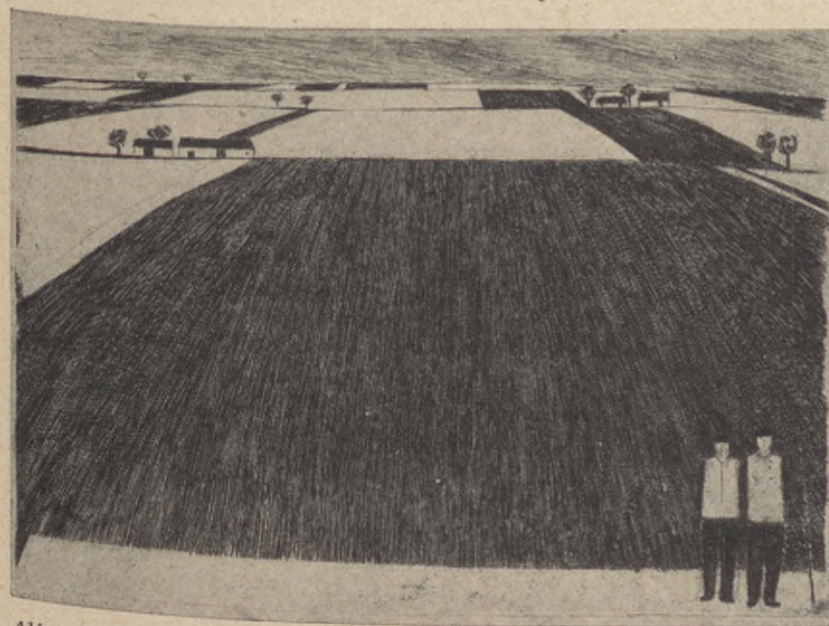
Valter Lindberg: Hamnbild, trägravyr

utges just nu? Det är en fråga som bör intressera alla lyrikbeundrare.

Liksom tidigare ska vi låta FIB:s Konstklubb svara för presentationen. Konstklubben har utgivit verk av våra allra främsta konstnärer och även inom den högaktuella grafiken kan vi återfinna många toppnamn: grafiker som Lars Norrman, Reinhold Ljunggren, Roland Svensson, Harald Sallberg etc. Det är sannerligen en strålande utgivning som Konstklubben haft och har på programmet. Den här gången ska vi huvudsakligen låta unga grafiker komma till tals; kring en grafikens mästarinna ska vi gruppera unga, löftesrika konstnärer.

Svenolov Ehréns senaste produktion har dominerats av stockholmsbilder. Han har bl. a. givit ut en portfölj som skildrar Bastugatan genom årstiderna; Greta Garbos och Ivar Lo Johanssons gata uppe på Södershöjder med hänförande utsikt över Riddarfjärden. Ehrén har sin ateljé där uppe på höjderna med nästan halva staden nedanför sig. Det är ett underbart perspektiv som öppnar sig för honom; vilken konstnär som helst har anledning att vara avundsjuk. Perspektiv och vibrerande, febrigt storstadsliv finner vi i det träsnitt som här presenteras, "Slusskarusellen". "Här finner vi nästan samtliga element som utgör den typiska Ehrénska stilen", påpekar en introduktör till Ehréns grafik. "Naivistens glädje i byggklossarkitekturen, i myllret av bilar och människofigurer, realistens intresse i de tekniska attiraljerna, ledningar, spår, verklighetstrogna detaljer ur vardagslivet. Men kanske dominerar ändå tendensen att arbeta med få grundelement, att spela ut linje mot yta, rektangel mot cirkel."

Mera komprimerad och samlad är Valter Lindbergs "Hamnbild", en trägravyr. Här har mångfaldigheten och storstadsjaktet utbytts mot lugnet och stillheten vid hamnkaj

Alf Olsson: Nyplöjda åkrar, etsning

Karin Persson: Ritardando och Crescendo, trägravyr

och gamla magasin. Här är rörelsen bara några måsar svävande över speglande vatten.

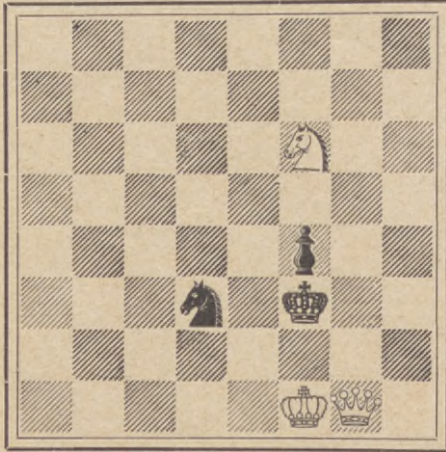
Vi har vid ett tidigare tillfälle behandlat "detaljrealismen", dvs. den konstriktning som hämtar motiv från växternas och insekternas värld. Bertil Bull Hedlund, Stig Åsberg, Harald Sallberg är några av de främsta företrädarna. En annan representant är Karin Persson, en av våra allra största kvinnliga grafiker. Hon arbetar inom trägravyr och hennes motiv är uteslutande markens växter. Det är högst sällan som hennes konst bryr sig om odlade växter; det är i stället de vilda, som brännässlor, tistlar, näckrosor, hon intresserar sig för. Den vackra trägravyr som vi här visar heter "Ritardando och Crescendo".

Den sista konstnären i vårt grafiska galleri har vi presenterat tidigare. Det är Alf Olsson, bondson från Skåne. Liksom Karin Persson hämtar han sina grafiska motiv från ett enda område. Men här är det fråga om gammal bondebygd: åkrarna och slätterna hemma i Skåne. "Nyplöjda åkrar" heter den senaste etsningen av denne jordnära konstnär.

Redigerat av
A. HILDEBRAND

PROBLEM
av Th. C. L. Kok

Matt i 4 drag.

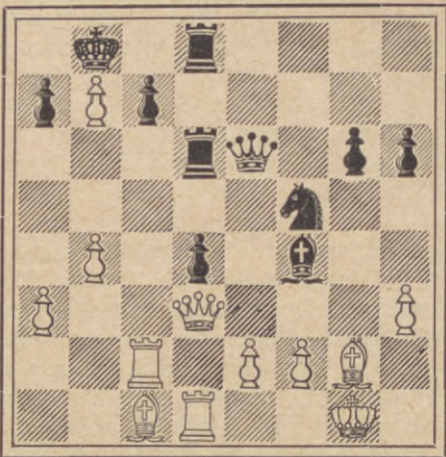
Om svart i diagramställningen hade varit vid draget, skulle vit kunna sätta matt genom Df2. Men hur skall vit överlämna draget åt svart? Det hela är inte så listigt som det ser ut, men tarvar i alla fall lite eftertanke. Lösningen återfinns på sid. 26.

VÄRLDSMÄSTARE EMELLAN

Krigsåret 1914 — närmare bestämt den 10 maj — möttes i dåtidens tsarryssland två schackvärldsmästare i en het drabning. Den stod mellan världsmästaren Emanuel Lasker och den unge ryssen Alexander Aljechin, som 13 år senare erövrade schackkronan. Den gången visade Lasker att "gammal är äldst" genom att hemföra segern i den spännande uppgörelsen.

Vi hoppar över partiets början och kastar oss direkt in i stridens hetta efter vits 23:e drag, då ställningen var som nedan.

A. Aljechin

E. Lasker

23. — — Sf5—e3!

Svart har på ett högst genialt sätt konstruerat ett mycket farligt angrepp av till synes obetydliga förutsättningar. Om springaren slås, följer en katastrof efter 24. d×e3.

24. Tc2—c5! Dc6—f6

Svart borde här eller i nästa drag ha likviderat den farliga löparen på g2. Därmed vore även bonden på b7 relativt oskadliggjord och chanserna ungefär lika fördelade.

25. Dd3—e4! — —

Åter ett ypperligt drag! Vit tvingar motståndaren till en förklaring om springarens framtida öde.

25.— — Se3×d1?

Till nackdel för svart. Han skulle absolut ha slagit löparen.

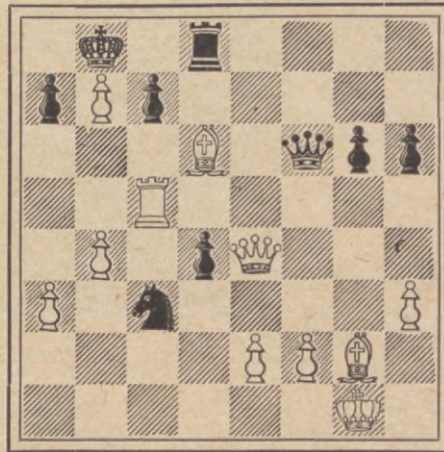
26. Lc1×f4 — —

Nu står vit förträffligt igen. Om tornet går till d7 — vilket väl var det bästa — behåller svart visserligen kvalitet mer, men vit kan i gengäld om inget bättre erbjuder sig, med Tc6 erövra bönderna på kungsflygeln. Löparparet i förening med den starka b-bonden ger honom det vida bättre spelet.

26. — — Sd1—c3

27. Lf4×d6! — —

Ställning efter vits 27:e drag.

Mycket elegant! Om svart slår damen, så vinner vit tillbaka denna genom 28. L×c7†, K×b7, 29. L×e4†, Kc8, 30. Le5† eller sätter matt efter 29.—, Ka6, 30. Ta5. Och spelar svart 27.—, c×d6, så räddar vit tornet med 28. Tc8† och erövrar sedan a-bonden med Da8†. Han vinner därefter med all säkerhet partiet med sina starka fribönder.

27. — — Df6×d6

28. De4—e5 Dd6—b6

Svart var antagligen i tidsnöd. Men det fanns knappast några bra drag mer. Även efter dambyte är han i avgörande nackdel, huvudsakligen på grund av bonden på b7, som nu inte längre är livvakt utan fångvaktare.

29. De5—e7 Db6—d6

30. Te5—e5 d4—d3

Ett sista försök.

31. e2×d3 Dd6×d3

32. Te5—e3 — —

Hotar att slå springaren i händelse av 32.—, Dd4 eller 32.—, d2.

32. — — Dd3—d1†

33. Kg1—h2 Sc3—b5

34. Te3—e6 Sb5×a3

35. Te6—f6

Svart ger upp. Hotet 36. Tf8 kan inte avvärjas.

Vissa ord och formuleringar upprepas till leda i tidningarna. Myndigheterna är "positivt inställda", den och den saken kommer "in i bilden", man är "på alerten" osv. Finns det ingen fantasi och rörlighet hos herrar skribenter?

Arg spalstryttare

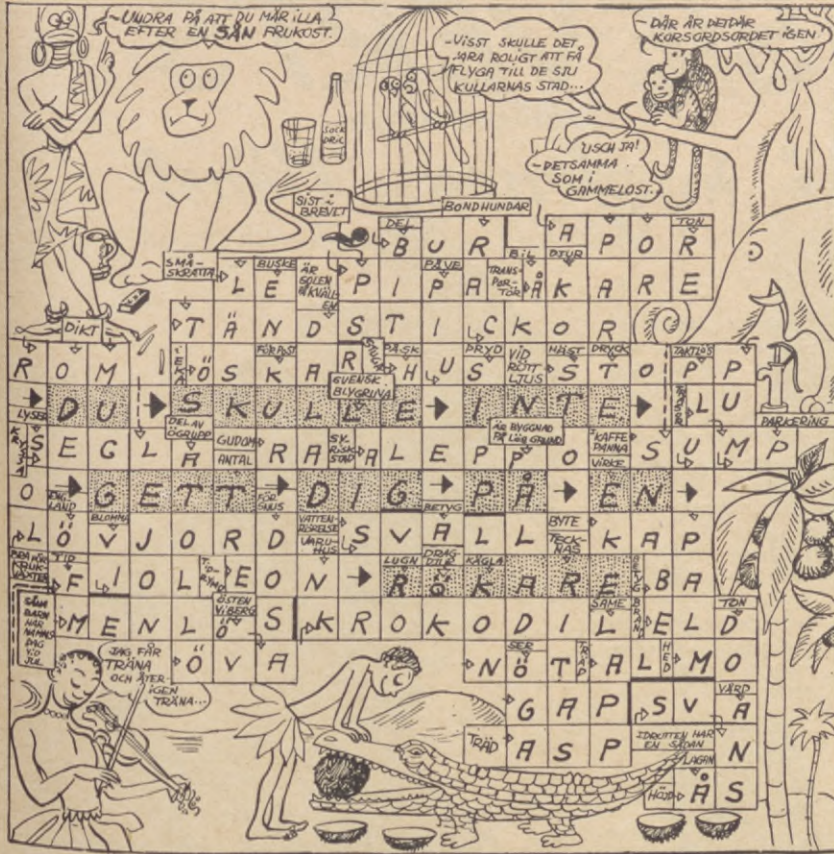
SVAR: Vi tidningsmän och skrivare i gemen syndar ofta mot språket. För vår del lovar vi att noga begrunda framtida formuleringar. Vi är också "positivt inställda" till ett rörligare och mera fantasibetonat språkbruk.

I språket finns något som heter prepositioner. När man läser främmande språk, måste reglerna för prepositionernas rätta bruk noga inläras. I svenskan misshandlas dessa "småord", eller rättare "förord", mycket ofta. En utlänning frågade mig en gång vad vi menar med "inuti" — "in", "ut" och "i" hopstuvade i samma ord? Kan man vara inne och ute och i på en enda gång i Sverige? Även vi i Sverige borde väl tänka på rim och reson i umgänget med "småorden". Utlänningarna har bättre sinne för ordens betydelse och innebörd än vi tröga nordbor. De tuktar sitt ordförråd. Vad säger Ni i ordlistan om detta hopkok på prepositioner?

Ej ledamot i Sv. Akademien

SVAR: Naturligtvis är det svårt att vara "inne" och "ute" och samtidigt också vara "i" någonting, t. ex. "i" svårigheter eller "i" en diskussion. Våra specialkunskaper i umgänget med "småorden" är mycket bristfälliga och därför rekommenderas en vädjan till högre instans just i den här frågan. Skriv till Nämnden för Svensk Språkvård, Birger Jarlsgatan 20, Stockholm Ö och redogör gärna för andra liknande språkliga svårigheter, om Ni har flera exempel.

TICK

— Medge att det är underbart att slippa höra grannars eviga pianoklink!

Pristagare: 1:a pris, kr 25:—, Fru Esther Svensson, Krutmeijersgat. 10 C, Malmö V.

2:a pris, kr 10:—, herr Rickard Johansson, Förrådväg. 23, Huddinge.

3:e pris, kr 5:—, herr Lars Persson, Odalgat. 2, Norrköping.

AB HOBBYMATERIAL

Vi tillverka nu över 200 olika intressanta och stimulerande

HOBBYARBETEN

i halvfabrikat för dekorations-, present- och nyttoartiklar

Bland våra nyheter finner Ni bl. a.:

Lüderserien med ett 20-tal vackra och användbara artiklar såsom väskor, damskärp i vårens modfärger, fotoramar, nyckelfodral m.m.

Plastöverdragen silkestråd för virkning av ex-vis halsband, underlägg för glas och flaskor m.m.

Tråden är vacker, smidig och stark och kan levereras i 18 olika färger.

Rekvirera vår katalog som även innehåller en arbetsbeskrivning för varje artikel

PILGATAN 9, MALMÖ — tel. växel 73475
Utställning — Ö. Tullgatan 1

Kan kroppen tillföras jod vid tandborstning?

Vetenskapen ger svar

Man har fastslagit att jod är ett livsnödvändigt ämne, som dagligen måste tillföras kroppen. Inom vissa geografiska områden är jorden och vattnet jodfattiga, varigenom födan kommer att innehålla för litet jod.

Radioaktiv jodisotop användes vid vetenskaplig undersökning.

Genom märkning av tandkräm med jodisotopen J¹³¹ i form av natriumjodid ha svenska läkare vid en undersökning kunnat påvisa att:

1. Vid tandborstning under två min. med jodhaltig tandkräm kan beräknas att organismen upptager 6,2 % av tillförd jodmängd.

2. Upplagring av jod sker i munslemhinnan.

Om Ni borstar tänderna med jodhaltig tandkräm

är det vetenskapligt bevisat att Er organism tillföres jod och att denna jod stannar upp till 1,5 tim. i munslemhinnan.

Det är jod som gör skillnaden! Jod-Kaliklora har en förstklassig tandkräms alla goda egenskaper och innehåller dessutom jod i form av vita. lättlösliga jodsalter, som resorberas av tandkött och munslemhinna. Borsta och massera tandköttet mycket noggrant.

En bra tandkräm som dessutom innehåller

JOD

H Ö Ö R

VID BESÖK I HÖÖR, ät och bo på

Järnvägshotellet

God mat och gott kaffe — propra rum

Tel. 25

M A L M Ö

Fråga alltid efter S:T KNUTS

Vatten och Läskedrycker

S:T KNUTS VATTENFABRIK

Malmö — Telefon 211 80

ALLT i pappersbranschen
billigast från

Skånska Papperscentralen AB.

S:a Promenaden 39 A

Tel. 718 30 — Växel

Thor G. Andersson

Beklädnadsaffär

Lundavägen 42. Tel. 157 37

MARMOR, KALKSTEN
och GRANIT

INGENJÖRSFIRMAN H. SVENSSON

Villa Daisy, Mariedalsvägen

MALMÖ Tel. 153 80

Allt i tryckluft

AB ÅSBRINK & CO

MALMÖ SV. 550 40

GÖTEBORG - HUDDINGE - SUNDSVALL

11 37 71

57 19 13

163 50

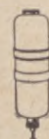
SIEVERTS

TVÅAUTOMATER

i hygienens tjänst

Sieverts tvåauto-
mat användes i allt
större utsträckning
inom våra sjukhus,
industrier och i
offentliga tvättrum.
Användbar både för
flytande tvål och
desinfektions-
vätskor.

Sieverts tvåauto-
mat har patentsökt
tryckventil med lit-
ten kontaktyta som
reducerar smitto-
risken till ett
minimum.

AB MAX SIEVERT, SUNDBYBERG

Prästgårdsg. 9. Tel.: 28 25 30. P. O. B. 55

Filial: Norra Larmg. 11—13. Tel.: 13 15 20 Göteborg

GYNNA

SVENSK

INDUSTRI

KÖP

SOLSTICKAN

Schacklösning

Lösningen till schackproblemet av Th. C.
L. Kok: 1. Da7! Kg3, 2. Dg8†, Kf3, 3. Dg1!
Nu är svart vid draget och måste flytta
springaren, varefter vit sätter matt med
4. Df2.

VÅRD PÅ KONVALESCENTHEM GER REKREATION • VILA

● **KONVALESCENTHEMMET ALSBORG, HELGEVÄRMA**

Telefon: Växjö 601 07 (Kronobergs län)
Plats för 14 gäster

● **FJÄLLFARARGÄRDENS KONVALESCENTHEM,
UNDERSÅKER** (Jämtlands län)

Telefon: Undersåker 11
Plats för 24 gäster

● **KONVALESCENTHEMMET BJÖRKEFORS,
EDSBJÖRKE** (Värmlands län)

Telefon: Sunne 271 65
Plats för 30 gäster

● **FRITIDSGÅRDEN RAMNÄS, Postfack 42, TORUP**

Telefon: Torup 138 (Hallands län)
Plats för 20 gäster

● **KONVALESCENTHEMMET ÄSEN, ÄSLJUNGA**

Telefon: Klippan 600 09 (Kristianstads län)
Plats för 20 gäster

● **LÄNGASJÖNS SEMESTERHEM, ASARUM**

(öppet under sommarsäsong) (Blekinge län)
Telefon: Södra Hoka 11
Vintertid Karlshamn 1566
Plats för 22 gäster

● **SEMESTERHEMMET SVANHOLMEN**

(öppet under sommarsäsong) (Malmöhus län)
Adr.: Stiftelsen Svanholmens Vilohem,
Kamrergatan 3, MALMÖ C
Telefon: 040,97 53 44
Plats för 27 gäster

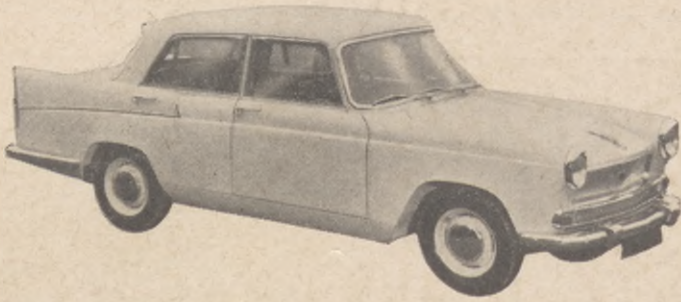
EFTERVÅRD = FÖREBYGGANDE VÅRD

Förfrågan om plats

göres av sanatoriepatient hos sanatoriets kurator och för den som ej vistas på sanatorium hos dispensären eller genom De Lungsjukas Riksförbunds lokalföreningar

7 Austin bilar

15 Televisionsapparater

2 Hushållsassistententer

40 Bordsserviser m.m.

4.479 värdefulla vinster

CHANSA
VINN

Sammanlagd
vinstsumma:
över 200.000:—

DE LUNGSJUKAS RIKSFÖRBUNDS RIKSLOTTERI 1960

Härmed beställes

..... st. lotter à 2:— att sändas mot postförskott + porto, eller

..... st. lotter à 2:— att sändas varje månad fr. o. m. aug. t. o. m. sept. 1960 mot postförskott + porto, samt dragningslista à 25 öre, som sändes omedelbart efter dragningen.

Namn:

Adress:

Var god texta!

Sänd ej pengar med denna rekv. STATUS 7/60

Frankeras
med
20-öres
frimärke

DLR-lotteriet

Box 4149

STOCKHOLM 4

BILDA FAMILJEKEDJA!
LOTTPRIS 2 KRONOR
REKVIRERA NU

Vid rekvisition av minst 10 lotter i samma sändning — dragningslista gratis och 10 % rabatt

20 lotter i samma sändning — dessutom portofritt

Minst en lott till varje familjemedlem ökar familjens vinstchans!